כי גרסינן ס"ד לימימ דדיימ מיה ולמ דיימ מעלמ לריכ למימר דסיכול אלמ ולמ דדיימ נמי מעלמ: לת כ"ש. לפי דיימ מיה ומעלמ דבתריה דידיה סדינן ליה: **ומפני** נדלת דיימ הלנ. מקמי הכי ולמ מיה ולמ מעלמ הלכך לימטרין לתמוטין דהכא: **כני** גניס הרי הן בניכס: כפ' הכא על כמת ימתו: **כמאן** דר"ע. מתניתין דקתני עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר: **משום** רבינו. רבי. ומפ"ג דשמעינן דפליג מדר"ע בפ' ר"ג (לעיל נב:) לתמר מין דבריס הללו תמורים הלת לדברי ר"ע ולית לת ס"ל תפ"ה בעובד כוכבים ועבד מודה כתמר בשחוק (לעיל מה.) עובד כוכבים לת מתמתן[ו] ועבד לת תהיה קדשה[ז]: **רווח.** כלי קטן כלומר ממזר שהוא גרוע: **כדת.** כלי משוב כלומר כהן גדול:

הדרן עלך אלמנה

הערל. כהן (ח) שמתו מחיו מממת מילה: **נשיהם ועבדיהם יאכלו.** להת משום ערלות וטומאה לת נפקי מכלל כהנים הלת לחיובו גופייהו מחברי תקנתא: **נשיהם.** של פלוט דכת וכרות שפכה לת יאכלו דשוויה חלה בניתתן שהרי נעשלה לפסול לה: **ואם** לת ידעה. לת נת עליה מחרי כן ויהיה נשואה לו קודם לכן: **ואם נשתייר מעטרה.** שנכרת מעטרה ואילך כשר דהתם ניכרת בעלמת הוא ולת גיד שלין גיד הלת מעטרה ואילך לנד הגוף. עטרה (ט) שורת בשר המקפת במקום המילה בגובה ושופע ויורד עד סופה: **גמ'** תומ תומב ושייר בתרומה. דכתיב תומב כהן ושכיר לת יאכל קדש: **חיש חיש מזרע לאהרן והוא לרוע לו זב לרכוס ערל.** כלומר הלת אכילת תרומה כתיב דכתיב קרח תרומה כתיב (ויקרא כב) ובת השמש וטהר ואחר יאכל מן המקדשים והיינו תרומה דמגי ליה בהערב שמש: **שכן חייבין עליו.** קרבן חטאת אם אכלו פגול או נותר או בטומאת הגוף לכולהו בכרת דהא קדשים הוא: **קנוי קנין עולם.** עבד עברי הגרלע ובת הכמוך לגמרי שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילנו בתרומה ככנעני: **קנין שניס.** שתם עבד שיולא בשם שניס: **אילו כן.** לת נאמר הלת תומב: **הייתי אומר תומב זה קנוי קנין שניס.** משום הכי לסור בתרומה לת שכיר יתירא ולימד על כרחך דהאי קרא לגרלע אתא וכיון דתרי כתיבי מסתברא דתומב זה המיומב אלא לזמן מרומב ושכיר זה העומד לעלמ: **אלא דפסח מופני הא שכיר ותומב.** דפסח דכתיב לת יאכלו בו: **מאי ניהו אי נימא תומב ושכיר ממש.** קנוי קנין שניס או גרלע הכא

אבל דיימא מניה אע"ג דדיימא מעלמא בתריה דידיה שדינן ליה. פי' דיימת מיניה שבת בוגרי ודיימת מעלמת היינו סס רע לפי דיימת מיניה נמי סס רע בעלמת ס"ל מפי מייתי רבת ממתני' דהתם בת עליה ודפי משום הכי בתר דידיה שדינן ליה:

הדרן עלך אלמנה

הערל. פי' בקונטר' שמתו מחיו מממת מילה וכן גרלה דלת דמי לערלה שלת בזמנה דמיבעיא לן בגמ' (לקמן דף עח.) מי הוי ערלה להתם כיוון דו לת הוי בר מילה בשום מקום שבל מחר ס' לע"ג דפפר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן מדע דלת פשיט ליה בגמ' מטומטום שאין מוכל בתרומה לערלה שלת בזמנה לע"ג דאין מייב לקרוע ולמול (ו) כדמוכח בגמרא (שם:) דקתמר זכריו לתיתנהו בשעת מכילה וליתנהו בשעת עשיה משמע לה בטומטום שנקרע ביני ביני ונמלא זכר דלת קריגן ביה בשעת עשיה המול לו כל זכר ומו יקרב לעשותו דלת מייבינ לקרוע ולמול ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) גמי אמר זכרך להוליך טומטום ואנדרוגינוס שפטור מן הרגלים ומוקי לה כשניליו מבחוץ ובירושלמי מייתי רליה ממתני' מלמוזתו אמה דממתינין לו למול ל' יום לשטור בתרומה משמע דמתניתין לייבי בערל שאמתו אחיו אחת מילה ובהדיה מחלק בירושלמי בין ערלות שלת בזמנה ובין שהגיע זמנו למול לגלת שבפנה היא לו לגלת שבזה תולק על הס"ס שלנו דהתם פשיטא ליה דערלות שלת בזמנה לת הוי ערלות ואכיל בתרומה ובפ"ס שלנו בעיא היא בגמ' (דף עח.) ולת מיפשיטא: **מה תושב ושכיר האמור בפסח.** ול"ת בשוכל תרומה בטומאת עצמה נילף בהאי ג"ם לגילקי ולקמן (דף עג.) ממריגן לגיה בה לגלת עשה בשעריך תאכלנו זה ולת לאחר ומ"ל דהך ג"ם לת ניתנה לגלת לענין פסול המלס שאוכל בגון ערל ואונן וכיוצא בו אבל לענין פסול גופה בגון טומאת עצמה לת אבל קשה לאכמי נילף מבכורים שילקה עליה בטומאת עצמה דכי היכי דילפינן (שם) בכורים מתרומה מעמה ס"ג נילף לתרומה קריגהו לאחמת ס"ג נילף תרומה מבכורים לאכול בטהרה והכותב (חולין קכ:) גמרינן לענין המקדין היינו מהן כמותן: **איש איש לרבות הערל.** מהכא ממריגן בכל דוכתי (חגיגה דף ד:) דר"ע מדכה ערל כי טמא ומ"מ מילטריך למכתב ערל בפסח לאי נאו לכתוב בהדיה משום מקום שהוא כטמא לת הוה מרבינן ליה מאיש איש אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעבכתו בפסח: **מה לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא.** יש ספרים לע"ג טמא דבתרומה נמי אינא מיסור טומאה ואית דגרס ליה משום דבפסח אינא כרת לאוכל בטומאת הגוף משא"כ בתרומה ובקונטרס נמי פי' דחייבים עליו חטאת קאמר והוא הדין דהוי מלי למיפרך מכל פנ"ק עכ"ס:

לן גבי תרומה דלא אכיל אלמנה

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה הערל כהן ערל שמתו: (ט) ד"ה ומפ שמניה וכו' עטרה (שורת בשר המקפת) תפ"מ וע"ע ס"פ שורש בשר המוקפת כו':

מוסף רש"י

אין לי אלא זרעה. לין לי שיעכב על בת כהן מלמהול בתרומה שלת זרעה מיעכל, דרע זרעה מנין. שלפס מת בנה ויש לו בן לף הוא מעכבה (קדושין ד.). **זרע פסול.** כגון ממזר (שם).

הדרן עלך אלמנה

כל שנכרת הגיד. שוב אין יורה קלוח זרע שלת שופך ושותה ואינו מולד (דברים כג ב). **איש איש.** מזרע להרן ושוה לרוע לו זב, **לרבות הערל.** שהוא כטמא שלת יכול תרומה שם כהן הוא (חגיגה ד:). **תושב.** המשוי שלת תרומה, תושב כהן ושכיר לת יאכל קודש (קדושין ד:). **זה קנוי קנין עולם.** נרלע שמיושב שלנו עד היובל (זבחים פב:) שלת הגיע לו עדיין שם שניס (קדושין ד:). **בא שכיר** ולימד על **תושב.** דעל כרחך הך מיירייהו לגרלע הוא דלתת, ומאחר שנכתבו שניס משמעותן לגרלע ממושב לתית שהוא מיושב שלנו יותר מן הקנוי לשם שניס (שם).

תורה אור השלם

1. אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד
2. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג
3. תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מה
4. וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: ויקרא כב י
5. אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נָפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: ויקרא כב ד

תוספות ישנים

לא כנני כ"ג פי' [לע] יכנו כמותו עוד. ר"ת לע כנני כנני"ת פירוש מי שפני כו': זרע פסול לאו דוקא לע קאי מזרע זרעה ד"ל דדוקא קאמר להת כיון דזרעה פסיל על כרחין פסולה היא ו"ק מיפוק לי דע"כ לית לע מלכה משום דנפסלה לע לית לה לומר ודע זרעה פסול ל"ק נהת ג"ם לת ניתנה לע"ג טוכל לומר דרולה לומר זרעה ממש ומיירי בבע עליה מלרי ואלומי דאינו פוסלה ומ"מ הזרע פסול הוא:

הדרן עלך אלמנה

פרק הערל. הערל וכל הטעמים לת יאכלו בתרומה פ"ה בכ"מ עלל שמתו מממת מילה. ול"ג לפ"כ לית מלוה מלוה למולו פי' למול ס"ע לפי שהוא טעם והוי כמו מילה שלת בזמנה וקשה דבגמ' בעי ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה עלות שלת בזמנה מעכבה או לת מעכבה ומשמי לית לה פשיט ממתני' דשמן לת מילה ס"ל נהת בזה הוא וכיון שנתעם עלות שלת בזמנה הוא לכן פר"ת דערל כ"ל משומד לעלות [וע"ת שאינו קטן כי ליס בגמ' לפי לשמים וי"ל ליס בגמ' נמנע למול עבור להכעים ואינו מעיס למול רק מפני דאגת המילה קטין ליס שפיר לפי לשמים): **פצוע** דכת בשפכה הן ועבדיהן יאכלו לת יאכל. מימה תמלי פוסלה בפיצוע הא לאו זה מעיקרא הוא ול"ל משום דהוקה לממזר (לקמן עה:) שאין הסיקה רק להוכיח מהיכן הוא פסול דכת וי"ל כיון דנשתנה גופו תשיב כמו זה מעיקרא:

ג א מיי' פ"י מהל' תרומות הל' יב יג סמג לאוין רל טור"ד סי' שלח:
א ב מיי' פ"ו מהל' יבום ולחלוץ הל' טוב יג יד סמג לאוין רלח טור יו"ד שם:
ב ג מיי' שם הלכה יח:
ג ד מיי' פט"ז מהל' תרומות הלכה ו סמג לאוין קיט טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ג:
ד ה מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה י טור יו"ד סימן שלח:
ה ו ז מיי' שם פ"ו הלכה ה: